

**EZİLEN
YERLİ
HALKLARA
YÖNELİK
TÜRK
SOYKIRIMLARI**

Arnold Joseph Toynbee

Arnold Joseph Toynbee

“Türklerin zalimane katliamı önünden halklar kurtarılmalı. Batı uygarlığına da tamamen yabancı olan Türk egemenliğini Avrupadan def edebilmek için de gerekli her araç ve gerece el atılmalı.”

Müttefiklerin Cumhurbaşkanı Wilson’a gönderdiği ortak notadan:

“Şu Türkler elleriyle işledikleri zorbalıkların içinde bırakın kaybolsunlar. Olanağı da önce kendi kendilerine erisinler ve daha sonra da yok olmalarını sağlatın. Bu yolculuklarını da zaptiyeleriyle, müdürleriyle, binbaşlarıyla, yüzbaşlarıyla, kaymakamlarıyla ve paşalarıyla birlikte yapabilsinler. Özellikle de zorla ele geçirip harebeye çevirdikleri topraklardan da, er veya geç egemenlikleri bir son bulsun artık.”

Gladstone

«Yakın bir gelecekte, umudum bu türden kepezeliklerin sona erdirilmesidir. Avrupa toprakları üzerinden bu vahşet bir an önce sökülmalıdır. Tam üçyüzyıl, bu dönem içerisinde Türk egemenliği ne yaptı? Kırıp geçmeden başka hiç bir şeyi yapmadı.»

Heinrich von Treitschke

Önsöz

Ön Asya tarihi ile yakından ilgilenen her kişi son beş yüzyıllık Türk egemenliği sırasında, müttefiklerin hedefleri arasında Türk egemenliğini Avrupa toprakları üzerinden def edip geri çevirtme sürpriz olmasa gerek. Böyle bir kişi bu türden görüşü içeren bir karara tam desteğini veriyor. Türk egemenliği altında Asya’da ve Avrupa’da yaşayan Hristiyan halklar kurtarılması gerekiyor. Çünkü egemen hükümetler tam beş yüzyıl zulüm ve baskıdan öteye başka bir şeyi sunmamıştır. Bu olgu aslında uzun bir süre önceden yapılmalıydı. Bundan tam yüzyıl önce egemenlikleri altında bulundurdıkları halkların dinlerini umutsuz, varlıksız gördüklerini açık ifade ediyor ve kendi dinleri dışında kalanlara karşı Türkler adaletsizce ve acımasızca davrandılar. Türk zihniyeti savaşın dışında kalan her şeye yararsız bakar. O yine bir devleti yönetecek kadar bir yüreğe sahip değildir. Geçmişte akıllı Hristiyanları devletin idari organlarında kendi amaçları için görevlendirmesine rağmen bunu yine başaramıyordu. O yine hak dağıtamaz. Tutumlarında da daima değersizliğini, acımasızlığını ve rüşvet yiğebildiğini hep gösterdi. O her an yakıp yıktı, asla da yaratmak için hiç bir şeye katlanmadı.

Türk adlandırdığımız bu insanlar asla ulus anlamıyla bir gerçeği yaratmayı başarmadılar. Osmanlı Türkleri Orta Asya’dan gelen küçük bir savaşçı kabilesiydi. Egemenliklerinin ilk iki yüzyılında acımasızca davranan ve bu konuda alabildiğine usta davranan sultanlarca yönetildiler. İşte bu eli kanlı cellat sultanlarca Küçük Asya’da ve güney-doğu Avrupa’da kalan Hristiyanlarla birlikte egemenlikleri altındaki bir çok ezilen halkı islam dinine zorla geçirdiler. İslama geçirilemeyen halkların çocukları Osmanlılar tarafından kaçırıldılar. Onları islam eğitiminden geçirttiler. Daha sonra da bu çocuklardan Yeni Çeriler diye bir saldırgan orduyu kurdurttular. Elverişli ve disiplinli olan bu ordu ile Türkiye 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar haydut ve eşkiyalık savaşlarıyla ayakta kalabildi. Onların bu konumunu ünlü bir İngiliz tarihçisi şu sözlerle ifade etmekte:

«Türkler eşkiya bir guruptan öteye bir şey değiller. Girdikleri her yeri de kasıp kavurarak harebeye çevirttiler.»

Yine Türklere değinen Edmund Burke onları şöyle tanımlıyor:

«Vahşidirler, uygar Hristiyan dünyası ile birlikte yaşayabilecek türden değiller.» Avrupa'da Türk egemenliğine son verilmeli. Hatta sultanın içinde barındığı küçük toprak parçası üzerinden de yabancı Türklük egemenliği kendini baskıncı veya katliamcı, öldüren veya Hristiyan Yunan veya Bulgarı yerinden edendir. Küçük Asya'nın batı kıyı çizigisinde de Türklerin egemenliğine son verilmeli. Burada yaşamakta olan halkın büyük bir bölümü Yunanca konuşan Hristiyanlardır. Yine aynı şekilde Türkler İstanbul'dan sürülmeliler. Bu kent büyük bir ticari ve politik anlama sahip. Türkler onu koruyabilecek iyi yöneticiler olduklarını gösteremediler. Türkler Ermenistan'dan, Kilikya'dan ve Suriye'den atılmalılar. Son iki yılda bu ülkelerin toprakları üzerinde yaşamakta olan Hristiyanları kökten kazımak istediler. Hem bu insanlar bölge halkları arasında en barışçıl, en çalışkan ve en anlayışlıları olmalarına rağmen yapıldı.

Genelde de Türk sultanı başlı başına küçük bir yerde bırakılacaksa da, bunu dünya hukuk bilinci orta ve kuzey Küçük Asya ile sınırlamalı. Burda kalmakta olan halkın büyük bir kesimi islam ve buna karşılık parmakla sayılmayacak kadar bir Hristiyanı bulunduruyor. Bunlarda büyük yerleşim alanlarında kalıyorlar. Bu türden bir ülke bile olursa yine yöneticiler Hristiyanlara olduğu gibi müslümanlara da acılar yaşatacaklardır. Böylesine zayıf bir Türk devleti geçmişte güçlü sayıldığı döneme kıyasen daha az suçları işleyebilecek.

Türk yönetiminin barındırdığı bir çok eksikliğe yardımda bulunmak yine zordur. Abdülhamit'i devirip iktidara gelen Jön-Türkler'de geçmiş politikayı aratmadan yürüdüler. Savunmasız halklara karşı acımasızca düzenledikleri soykırımları bilmeyen yok. "İttihad ve Terakki Komitesi" ilk önce tüm ırklara ve inançlara eşit hakların vaadini verdi. Daha sonra "İttihad ve Terakkiciler" Küçük Asya'nın batısında kalan Yunanca konuşan halkı yerinden sürme, Ermeni halkını kökten kazma ve Arnavutlar'ada (Müslümanlarına ve Hristiyanlarına) aynı uygulamaları yapmakla bu halkların dillerini yok etmek istediler. "Terakki" ile ne kast edilmek sitendiğini Talat ve Enver gibi iki azgın islamcı ve eski Türk paşalarından da daha beter olduklarını son üç yılda hepimiz gördük. Küçük Asya'daki müslüman köylüye Türk yöneticisinin getirdiği islam fanatizmi gelmeye kadar namus ve şerefiyle hiç kimseye kızmadan çalışmayı sevdi. Eğer müttefikler tüm haklar ve insanlık ilkeleri uğruna ihanete uğratılmaksızın hedeflerini saptayabilseler Türk hükümeti ve denetimindeki yöneticiler başka inançtan olan insanlara karşı zulüm yapamıyacaklar.

Bryce

MÜTTEFİKLERİN HEDEFİ

Cumhurbaşkanı Wilson savaşı güçlere gönderdiği notasında uğrunda savaşılan amaca rağmen bunu yerine getiriyordu. Buna karşılık 11 Ocak 1917'de Müttefikler yaptıkları ortak yanıt notalı açıklamalarında, istenilene karşı herhangi bir zorlamanın davet edilmediği ve bunu yerine getirmek için de birçok şartın dayatıldığını iletiler. Bunların bazıları şöyle:

«Günümüzde Türklerin vahşi zulmü altında inletilen halklara kurtuluş ve Batı uygarlığına karşı kendini tamamen bir yabancı gösteren Türk egemenliğinin Avrupa'dan def edilmesi.»

Türk sorununun bir düzene sokulabilmesi için Müttefiklerin görüşleri aralıksız bir şekilde öne sürüldü. Burada sunulan istemlerin anlamı ve ne derece değer verilmesi gerekliliklerine değinilecek.

TÜRKLERİN BOYUNDURUĞ U ALTINDA KALAN EZİLEN HALKLAR

Türkiye halklarından hamgisi için Müttetikler kurtuluşlarına eğildi? Türk devletinde bugün 20 milyon insan yaşamaktadır. Bunlardan yaklaşık 8 milyonunu-tüm halkın % 40'dan daha az-Türkler¹ oluşturmaktadır. Geri kalanın 7 milyonu Arap, 2 milyonu Ermeni-1915 toplu soykırımından önce daha çok vardı-yaklaşık 2 milyon kadar Rum ve büyük bir ihtimalle de bu kadarda Türk orijinininden gelmeyen-Kürt, Nasturi (Doğu Asurları veya diğer bir adları da Kildaniler veya Doğu Süryanileri olmakta, BN), Dürzi, Maruni (Batı Süryanileri, diğer bir adları da Batı Asurları olmakta. BN) vb bulunmakta. Türk orijinininden gelmeyen halklar Türkiye'de yaşayanların % 60'ını oluşturmakta. Tüm bu halklar bu topraklar üzerinde Türkler gelmezden önce yaşıyorlardı. Türklerin Küçük Asya'yı ele geçirmesi yaklaşık Norveçlilerin İngiltere'yi ele geçirme dönemine rastlamaktadır. Ezik bu halkların çoğu burada çok eskiye daynan bir zamandan bu yana yerleşik yaşadılar. Tüm bu halkların gelişimi Türklerin gelişimi ile sona eriyordu.

Antik çağda ve hatta orta çağda Kostantinopol'daki Yunan sezarlığının 1453'te Türkler tarafından ele geçirildiği tarihe kadar uygarlığın liderliği onlarca çekiliyordu. Bu andan sonra da Yunan halkı ülkesiyle batıyordu. Uyanışları da yüzyıl önce başlayan Yunan Halk Kurtuluş Savaşı ile toprakların bir bölümü kurtarılıp geri alınıyordu. Türk egemenliği altındaki Yunanlılar hala Yunan ulusal yaşamından kopuk yaşıtılıyorlar.

Ermeniler tarihte ilk defa kendilerine Hıristiyanlığı ulusal-din yaptılar. Çalışkan bir halk. Ona gerekli malzeme ve kültürel alanlarda da işini gücünü seven türdendirler. Bu sırada ülkeleri üzerinde bağımsız bir krallıkları bulunuyordu. Yine bu sıra vardıkları yüksek literatür ve mimarlık seviyeleri Türkler tarafından küle çeviriliyordu. Türklerin baskı ve zulmü, toplu soykırımları nedeniyle Ermenistan'da yeniden bir ulusal uyanışa engel oldu. Onlara yönelik en korkunç toplu soykırım da bu yıl yapıldı.

Araplar orta-çağ karanlığında uygarlığa en büyük harikaları yaratıyorlardı.² Onların Matematikteki, astronomideki, kimyadaki ve ilaç yapma alanındaki buluşları çağdaş bilime temel oldu. Bunu bilim terminolojimize giren Arapça sözcüklerden görüyoruz. Bu uygarlık Orta Asya'dan 11. yüzyılda gelen Türk göçü ile yıkılıyordu. Geriye kalan enkazları da Türklerin izinde yürüyen Moğollarca kökü kazılıyordu. 13. yüzyılda da yine Arap başkenti Bağdat'ı yakıp yıktılar. Araplar hala da islam dünyasında en güçlü gelişmeyi kayd eden halktırlar. Onların nüfusu da Türkler kadar ve aynı dindendirler. Bu nedenle de idari yönetimlerden tamamen Türklerce arındırılmadılar. Ama buna karşılık gelişme yolları yukarıda değindiğimiz halklardan Ermeniler ve Yunanlılar gibi Türkler tarafından tıkandı. Günümüzde sürmekte olan savaşta Araplara yönelik soykırımlar ve sürülmeler olmakta.

Kürtler Türkler bu topraklara gelmezden önce bulunuyordu. Ama buna karşılık yukarıda da anılan üç halk tipi bir gelenek ve göreneği bırakmıyorlardı. Bu nedenle burda Türkler herhangi bir uygarlığı yıkmadılar. Ama buna karşılık Kürtlerin kendi uygarlıklarını geliştirme Türklerce engellendi. Kürtler binlerce yıl herhangi bir yasaya sahip olmaksızın bir dağ halkı

¹ Burdaki «Türkler» adlandırmasının kullanımı «Türkçe konuşanlar» la eş anlamda yapıldı. Ama buna karşılık Türk devletinde yaşıyan ve Türkçe konuşanların küçük bir bölümü Türk orijinininden gelmekte. Diğer geri kalan bölümde yerleşik halklardan oluşmaktalar. Bunlar Orta Asya'dan gelen Türk haydutları tarafından islama zorla geçirildiler.

² Nsibin'in notu: Burda yazar işgalci cellat Arapların Asur (Süryani, Kildani) anayurdu Mezopotamya'yı harebeye dönüştürdüğüne değinmiyor. Özellikle de Asurlar tarafından anayurt Mezopotamya'da, Anadolu'da, Suriye'de, İran'da kurulan okulların, akademilerin, üniversitelerin, teoloji okullarının, manastırların, kiliselerin yıkılışına yine aynı şekilde değinmemekte. Arapların orta-çağ'da bilime olan katkıları Asur (Süryani, Kildani) bilgelerin eliyle yapılıyordu. Buna ileride daha genişçe değineceğimizi bildirmek isteriz.

şeklinde yaşadılar. Kürt insanı üretim yapan alanlarda yerleştğinde barışçıl ve çalışkan olduğunu göstermekte. Türk hükümeti bilinçli bir şekilde Kürtler arasındaki her türden olumlu gelişimi tıkadı. Olgı Kürtlerin yanında yarım yüzyıldan bu yana işlev gördü. Burda Türkler Kürtlere silah veriyor ve kapı komşuları olan Ermenileri de yok etmek için ruhsat sağlatıyordu.

TÜRKLERİN ZALİMANE SOYKIRIMLARININ: İLKİ

Burda Türklerin halklara karşı kullandığı soykırımın metodları çeşitlidir. Metodlara Müttefiklerin Wilson gönderdiği notalarında Türkler için açıklamalarında “Zalim katiller” tanımı yapıldı.

Tarihte Türk egemenliğinin üç ayrı zulmü bulunmakta. Bunların en iğrençlisi de şu anda yapılanıdır. Türk devleti kuruluşunun ilk gününden ve bugüne kadar militarist bir ülke oldu. Kurucusu I. Osman ve ardından gelen Osmanlı Türkleri adlarını burdan alıyorlardı. I. Osman Orta Asya’dan gelen savaşçı kabilelerin birine lider oluyordu. Daha sonraları da Türk sultanları diye tanımlanacak olanlar Küçük Asya’da kendilerine bir ülke ruhsatını zorla yaratıyorlardı. Bunu da onları çevreleyen Hristiyan halkların hesabından yaptırıyorlardı. Bu Osmanlı ülkesi 13. yüzyılda Küçük Asya’nın kuzey-batısında bir kaç metrekairelik mille kendini saptıyordu. Daha sonraki yüzyıllarda da kendini Mekke’ye, Bagdat’a ve Viyana’ya kadar geriye gidiyordu. Eski Yunan sezarlığını yıkarak bunu yapıyorlardı. Oluşuma rağmen ortaçağ’da Yunan eğitim hazinesi olduğu gibi kendini koruyordu. Osmanlı egemenliği bir girdap gibi bağımsız Hristiyan ülkeler olan Bulgaristan’ı, Sırbistan, Bosna, Hersek, Moldau ve Macaristan’ı yutuyordu. Aynı kaderi Batı Asya’daki islamcı ülkelere paylaşıyordu. Bu fırtınanın hızı nedeniyle de yaratılan uygarlık yerle bir ediliyordu. Bunun olanağı da acımasız olan bir militarizme yerine getiriyordu.

Türklerin ünlü bir yöntemi de ezilen Hristiyan halkların çocuklarından asker devşirme oluyordu. Yıllarca her aileden bir kaç evlat alınıyordu. Söz konusu çocukların eğitimi için de temeli islam fanatizmine dayanan özel okullar açtirdılar. Burdan eğitilmiş askerler yaratıldı. Küçük yaştan eğitilen bu çocuklara askeri eğitim küçük yaştan veriliyordu. Eğitimin tek insanlık ilkeside savaş komutanına inançlı olmakatı. Avrupa’daki korkunç Yeni-çeriler tamamen bu zihniyetlilerden oluşuyor. Ele geçirilen her yeni Hristiyan ülkenin de yeni yönetim güçleri onlar yapıyor. Türk ülkesi ele geçirdiği kurbanının kanına doymayan bir vampir ülkesi olmakla dünyada eşine tarihte raslanmadı.

TÜRKLERİN ZALİMANE SOYKIRIMLARININ İKİNCİSİ ABDÜLHAMİT’LE GELİR

Türk ülkesi için bu ikinci dönem sayılan tarihinde hem içte ve hemde dışta bir sürü yıkımla dolu. Askeri olan bir ülkede de bunlar zaten kaçınılmazdı. Osmanlı ülkesi bu sırada Avusturya, Rusya ve diğer güçlerce yenilgiye uğratılıyor. Ezilen halklar tek tek kendini Türk boyunduruğundan kurtarmaya başladı. Akıllı başında bir hükümet bu türden tehlikelere karşı iç durumunu düzelterek karşılık vermesi gerekecekti. Bununla da ezilen halkların istemlerine kulak verme ve özgürce gelişmelerine olanaklar yaratmakla bu halkları yanına alıp dış saldırılara karşı koymaya çalışacaktı. Ama Türklerin bu türden ne bir politikası ve nede bu hedefe yönelik bir politikaları yoktu. Yerine ise tek güvenilen askeri şiddet geleneği oldu. Ve buna dört elle sarıldılar. Bu nedenle de ezilen halkları daha çok zayıflatıp inlemelerini sağlatmaları nedeniyle yıkımlarını da birlikte getirdi. Bu politik çizgi Abdülhamit tarafından 1876-1908 yılları arasında uygulandı. Onun yöntemleri arasında da yine halkları karşı karşıya getirme bulunuyordu. Kürtleri Ermeni soykırımında kullandı. Türkleri ise Ermenilerin

başkaldırı yaptığı alanlarda karşı kullandı. Makedonya'daki köyleri “Bulgarlaştırmak” için özel Bulgar silahlı birliklerini yarattı. Bulgarlara karşı da Yunan silahlı birliklerini yine düzenledi. Makedonyalı köylüler her iki silahlı yan tarafından acımasızca kökten kazıldılar. Geriye kalan ulusal kurtuluş savaşçıları da özgür bir Makedonya için savaş verdikleri için Türk askerleri tarafından devlete ihanet yaptıkları bahanesiyle köyleri ateşe verilip yakıldılar.

TÜRKLERİN ZALİMANE SOYKIRIMLARININ ÜÇÜNCÜSÜ, JÖN-TÜRKLER

İlk dönemde ezilen halklar çocuklarını Türklere haraç şeklinde verdikleri için kendi hallerinde terk ediliyorlardı. Abdülhamit döneminde yürürlüğe sokulan makyavelizm (vicdansızlık) politikası nedeniyle halklar birbirine karşı getirildi. Üçüncü bölümü de bu sefer Jön-Türkler başlatıyor. Ezilen halklara karşı hükümetleri adına sistemli önlemleri almayla ilk elde işe başladılar. Hükümet kendi halkını yok etmek için doğrudan kendi olanaklarını devreye soktu. Türkiye savaşa katıldığı için uygar dünyaya karşı Almanya'nın desteğini aldı ve gücü ve acımasızlığı iki kata çıkıyordu.

Jön-Türkler “nasyonalistler” Alman ve Macar okullarında eğitimlerini gördüler. İdealleri de tüm ulusları kendi boyundurukları altında zorla bırakma olmaktaydı. 1908’de iktidara gelen Jön-Türkler “Osmanlılaştırma” politik programını sundular. Türkçe’nin dışındaki tüm diller program gereği yasaklandı. Böylelikle Türkçe devlet cihazının ve yüksek eğitimin tek dili yapıldı. Türk orijininden gelmeyen çoğunlukta azınlıktaki Türk kesim tarafından asimile edilecek. Program doğu Avrupa’da Romenlere, Slovaklara ve Polaklara karşı girişilen Almanlaştırma ve Macalaştırma politikasının bir kopyası oluyordu. Tüm bu halkları yabancı boyunduruktan kurtarmak için Müttefikler verdikleri notalarında hedefleri arasında yer alıyor. Ama buna karşılık Türkler militarist ve nasyonalist politikaları ile Avrupalı silah arkadaşlarından daha da ileri gittiler. Türkler Yunanlıları ve Bulgarları yerlerinden sürüp mal ve mülklerine el koydular. Türkler Ermeni halkının kökünü kazdırmak için cezaevlerinden suçlu insanları jandarma kullandılar. Jön-Türkler amaçlarına ulaşmak için nasyonel politik programları gereği gereken her şeye en acımasız kanlı yöntemlerle devam ettiler. 1909’da Adana soykırımı, Ermenilere karşı en kanlı ve en iğrençlisi oldu. Hem bu 1895-96’daki Hamidiye katliamlarından daha beter oldu. Jön-Türkler bunu kamuoyuna yapılan anayasal açıklamadan bir yıl sonra oluyordu. Hem burda ülkede yaşayan tüm yurttaşlara aynı hakları içermesine rağmen yapıldı. 1913’te anti-osmanlı tavırlarını gösteren Arnavutların kökünü kazmak için Türk ordusu gönderildi. Eğilim Balkan Savaşını getirdi. Burda Türkler yenilgilerinin intikamını almak istediler. Yunan ve Slovak halkının kurtarılmış topraklarını yeniden geri almak ve geri kalan Yunan ve Slovak halkının kurtarılmasına engel olmak. Balkan Savaşı ile Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönemi burda geçirerek kalırlar. Bu sırada Yunanistan Türk ülkesi içinde yitirdiği Yunan öğelerini geri alıp korumak için Türklere karşı savaşa geçer. Bunalım birlikte büyük savaşı getirdi. Almanya Türkiye ile müttefikleştikten sonra Türklerin baskı ve zulmü altında bulunan Yunanlı sadıkçılarını kurtardılar. Hem bu Almanya’nın çıkar alanı içinde olmamasına rağmen oluyordu. Almanlar Yunanistan’ın savaşa bulaşmasını istemiyorlardı. Bu yüzden Jön-Türkler serbestçe diğer ezilen halklara karşı yürürler ve sonunda da Ermeni ve Nasturi (doğu Asurları veya Süryaniler yada Kildaniler) soykırımları oldu. 1915’te başlayıp devam etti.

ERMENİ SOYKIRIMLARI

Ermeni halkının üçte biri 1915 toplu soykırımını atlatabildi. Buda ya islama geçme ile veya varını yoğunu terk edip sınırı aşp göçme ile oldu. Göçenler yol kenarında ölen kadın ve

çocuklarını bırakıyorlardı. Bir Ermeni kadın için de islama geçmek canlı bir ölüm hükmü oluyordu. Çünkü kadın burda Türklerle zorla evlendirilip onun haremine kapanıyordu. Halkın üçte ikisi yerlerinden “sürüldü”. Sürülenlerin çoğu esir büyük kamplarında toplatılarak gıdasız, elbisesiz, kaynayan sıcaklığın altında uzun ve engebeli olan yüzlerce kilometrelik dağ yollarından geçirildiler. Yine yollarda karşılaştıkları haydut, eşkiya, nöbetçi ve askerlerin yayılım ateşi nedeniyle bir çok insan yine hayatını yitirdi. Ayakta kalanların çoğu susuzluktan can verdi. Diğer geri kalanlarda aç, aşırı yorgunluktan bitiyorlardı. Yeniden yollarda karşılaştıkları asker ve haydutlar tarafından çoğu öldürüldü.

Haftalarca bu şekilde canının kurtarmak için yürüyen insanların yarısı kadar yani 1 milyon 200 bin insan hayatını yitiriyordu. Diğer geri kalan yarısı da vardıkları yerlerde yavaş yavaş öldü. Türkiye’de vardıkları yerlerin çoğunda olumlu karşılanmadılar. Örneğin Konya kentine bağlı Malariya Bataklığı (Hotamış Bataklığı, Ereğli’nin Akgölü ? BN), Fırat kıyıları boyunca, bu nehir Suriye ile Mezopotamya arasında taşlı bir çöle ve Hicaz demiryolunun bulunduğu ıssız yerlerdeki yakıcı sıcaklara varır. Sürülenlerin şu andaki hayatı ilk sürgün gününden daha da beterdir. Aynı kökten kazdırma politikası İran sınırına yakın olan dağlık bölgelerde kalan Hristiyan Nasturilere (Doğu Asurlar, Kildanileri, Süryanileri, BN) ve Suriye’deki Araplara karşıda uygulandı. Soykırım daha sonraları Hristiyan Müslüman ayrımı gözetilmeksizin yapıldı. Suriye’de tamamen bir dehşet yönetimi hakim. Tüm Arap aşiret liderlerinin kimi içeri tıkıldı, kimi kurşuna dizildi, kimide sürgün edildi. Halkda felce uğratılmış bir şekilde Ermenileri bekliyen dehşetli kaderi bekliyorlar. Her anda bir patlama kararının hayata geçirilmesinin korkusu hakim.

Türkiye’de ezilen halkları zarara uğratan korkunç vahşet Türk orijininden olmayan tüm halkı yani nüfusun % 60’ını etkisi altında tutmaktadır. Bunun da doğrudan başplancısı Türk hükümetidir. “Sürgün planı” Kostantinopol’daki merkezi hükümetten çıkıp yerel yöneticilere ulaştırıldı. Hayata geçirilmesini de devlet memurları, jandarmalar, ordu, haydut birlikleri ve tımarhanelikler serbest bırakılıp bu görevi yerine getiriyorlardı. Ezilen bu halklara karşı savaş sırasında işlenen bu caniyane insanlık suçlarını Türk devleti kadar sınırı aşmış bir ülkeye rastlanmaz.

BATI UYGARLIĞINA TAMAMEN YABANCI

Bu patlamalar tüm Türkiye tarihinde gösterdiği gibi, burada Müttefiklerin notalarında kullandığı söz dizimi, “Türk Devleti Batı uygarlığına tam anlamıyla bir yabancı.” Türklerin hakim olduğu yerde uygarlık kaybolur. Bir daha da asla yeniden yeşermeden bırakılır. Uygarlığın yeniden inşası da Türk devletinin mutlu ve uygar ulusların yardımıyla ezilen halkların kanıyla sulanıp sarsıldıktan sonra olacaktır. Bu ulusal kurtuluş savaşı dünyanın özgürlüğü ve ilerlemesi için olduğu bilinmeli. Türk yönetimi bu nedenle de er veya geç yerini yeni halkların yönetimine terk edip kaybolacaktır.

Müttefikler artık bu korkunç tarihi sona erdirmek istiyorlar. «Zalimane katliamlar önünde inleyen halkları kurtarmak» istiyorlar. Ama buna karşılık Türklere yönelik hiç bir zalimlik görüşüne katlanmadan bunu yerine getirmeyi diliyorlar. Diğer bir notaların da da şu sözlere yer ayırıyordu Müttefikler, «görüşümüz herhangi bir güce karşı yok etme veya Alman kökenli halkları kökten kazdırma başvurmuz asla olmadı.» Açıklama doğrudan Macaralar, Bulgarlar ve Türkler içinde geçerlidir. Çünkü bunların tümü Almanların müttefikleri oluyorlar. Küçük Asya’da Türklere ait topraklar elbette bulunmakta. Müttefiklerin Türkleri kökten kazdırma veya onları toptan “sürgün” ettirme görüşleri yok. Ama buna karşılık Türkler Ermenilerin kökünü kazdırdı ve kazdıramadıklarını da sürgün ettirdi. Türkü’de, Almanı’da, Macarı’da ve Bulgarı’da kendini evi duyduğu yerde kalmalı. Bölgesini de sınırlayan çizginin dışını aşmamalı. Egemen olduğu yerinden de hiç bir Hristiyanın bir damla bile kanını akıtmamalı.

Kaynak: *Turkiska Grymheter, mot underkuvade folk*, Arnold J. Toynbee, Stokholm 1917.

SÖDERTÄLJE'DEKİ ASURLULARIN TARİHÇESİ ÜZERİNE

Doğrusunu söyleyelim yola çıktığımızda birlikte bazı önyargılarımız ve çalışma hipotezlerimiz bulunuyordu. Geçen kış Yeni Aramice şiveleri üzerine çalışmalarımız olmuştu. Çıkış noktamızda Suriye ve Lübnan'da 1970'te teyp kasetlerine aldığımız seslendirmeler oldu.

Nedeni de İsveç'e yerleşmiş Asurların bu şivelerden birini konuştuğu idi. Temel dayanağımız varsayımımızda bu halkın Turabdin bölgesine bağlı Midyat kazası ve civar köylerinden geldiği olmaktaydı. Bu varsayımımız sonunda doğru çıkıyordu. Bilindiği gibi de Turabdin bölgesi Süryani Hristiyanlarının en sık yerleşik olduğu yerlerin başında gelmekte. Adı geçen halk kararlı bir şekilde direnerek Müslüman Kürtler arasında Süryani Ortodoks (Mono-fizit, Yakubilik) Hristiyan inancı ile birlikte yaşadı. Özellikle de dağlık alanlarda Aramice veya Süryanice dillerinide yaşattılar. Bu dilleri eski Süryanice kilise dillerinden alabildiğine bir şekilde saptı.

Turabdin *Kendini tanrıya adanmışların dağı* bölgesi bilimadamlarının az ilgi duyduğu bir yer oldu. İki Alman Eugen Prmy ve Albert Socin 1881'de Turoyo dili ile toplanmış yazımlı iki yapıt verdiler. Çalışmalarını da Şam'a Turabdin'den gelen bir işçi ile yapılan görüşme sonucu alınan notlarla yapılıyordu.

Daha sonraları da ilk defa 1960 yılının ilk yıllarında Alman Doğubilimcileri Derneği'nin direktörü Helmut Ritter İstanbul'da Turoyo dili ile söylenceleri teyp kasetine aldı. Söylenceler üç kalın yapıtta Almanca çevirileri ile birlikte 1971'de hayata gözlerini kapamazdan önce yazıya döküyordu. Yazar 70 yaşında kendine yeni bir dil öğretti. Yıl 1971'de kendim bile Beyrut ve Şam'da bu dili konuşan insanlarla görüşüp seslerini teyp kasetlerine aldım.

Peki Turoyo dilini konuşanlar kendini neden Asur diye adlandırıyorlar? Uzun bir tarih, bu ta Eski Ahit döneminden başlamakta.

Asurlular ülkelerinden sürgün ediliyorlar

Eski Ahit'ten, kazılardan ve Asuruloğların araştırmalarından Asurları tanıyoruz. MÖ 800-600 yılları arasında Suriye ve Filistin'de savaşlar yapmışlardı. Bu sırada isyancı halk kabilelerinide etkisizleştirmek için bu yörelerden halkları sürüp yerlerine başka guruplardan halkları yerleştirmişlerdi. Yapılan bu önlemler nedeniyle de Aramice dili Asur ülkesinde genelde konuşulan bir dil haline geliyordu. İÖ 612'de Medlerin ve Babillilerin ortak saldırısı ile yıkılan Ninova'dan sonra Asur ülkesi tarihten yok ediliyordu. Hatta dilleride etkinliğini yitiriyordu. Dil Sami kökenli kuzey şiveli Akadice kökenliydi. Ülkenin güneyinde de dil Babilice idi. Bundan sonrada Aramice dili 100 yılın üzerinde bir dönemi yaşadı. Bu etkinliğini de MS 600 yıllarında islamin gelişine ve Arapların işgaline kadar yakın-doğu'nun en önemli dili şeklinde yaşadı. Dil yine Fars ülkesinde hakim olan Ahmediler tarafından resmi dil kullanıldı, Büyük İskender'in Yunanca'yı resmi dil yapmasına rağmen ülkenin yüksek sınıfı ile birlikte Aramice Filistin'den Irak'ın güneyine kadar konuşulan bir dil kalıyordu. Esra'nın ve Daniyel'in kaleme aldığı yapıtlarının büyük bir bölümü Aramice ile (İbranice ile

değil) yazıldı. Ve Hz. İsa Aramice'yi konuştu. Günümüzün vakit hesaplamasının ilk başlangıcında Aramice çeşitli şivelere ve yazım harflerine bölündü.

Müseviler (Yahudiler) Filistin Aramicesini yani Filistin Talmudu ve Babil'in Aramice'si olan Babil'in Talmudu'nu kullandılar. Samariler, Manikiler ve Mandeniler de kendi kutsal yazımlarını Aramice ile kaleme aldılar. Özellikle de Doğu Hristiyanlığı'nın Urhoy'daki (günümüzde Urfa) yazım dili şivesini kullandılar. Adına da «Süryanice Dili» deniliyordu. Bu ad değişimi önemli ve geleceğin kaderini belirliyordu. Dil bu ana kadar Aramice diye tanındı. Ama bu adlandırma Hristiyanlar için uygun düşmüyordu artık. Çünkü dilde Arami'nin anlamı putperestle eşanlamlıydı. Yerine Yunanca'daki «Süryani» adına geçildi. Buda «Asur» sözcüğünün geldiği köke uzanıyor. İmparatorluğun yıkılışından sonra Yunanlılar kendilerine yakın olan ve önceleri de Asur ülkesine ait bulunan tüm bölgeye Suriye (Syrien) demeğe başladılar. Adlandırma günümüzde bile adı Suriye olan yerle birlikte Lübnan ve Filistin de içeriliyordu. Hatta dile bile «Süryanice» denildi. Günümüzün tarihi hesaplamasının ilk yüzyılında Hristiyanlık hakim din olduğunda Hristiyanlar kendilerini Süryani adlandırıyorlardı. Bununla da kendilerini putperest Aramilerden ayırt edebilmek için yapılmıştı.

Teoloji içindeki anlaşılmasızlık konusu 400 yıllarında Hz. İsa'nın insan mı yoksa tanrı mı yaratıldığını kapsıyordu ve Süryani kilisesi iki ayrı bölüme ayrılıyordu. Batı'da kalanlara Mono-fizitler ve Doğu'da kalanlara da Nasturiler (Diyo-fizitler) denildi. Nasturiler 431'de Efes'te Dini Kurul tarafından alınan kararları onaylamadılar. Daha sonraları da 451'de Kalkedon'da yeniden yapılan Dini Kurlun kararlarını bu sefer Mono-fizitler onaylamadı. Bu yüzdende her iki yan arasında çarpışmalar ortaya geldi. Aynı konum Roma'daki Ortodoks Kilisesi ile Bizans arasında da sürüyordu. Burda tüm taraflar kendilerini doğru inançlılar sayıp savaşıyordu.

Süryani papaz ve patriğin temsilcisi Gabriyel Aydın Södertälje'de şöyle diyordu: “ Havarî Petrus'un temelini Antakya'da attığı kilisenin geleneğini kesintisiz bugüne kadar yürüttük. Bizler Nisea, Kostantinopol ve Efes'te alınan Dini Kurul kararlarını kabul ediyoruz. Yine aynı şekilde bizler tüm itizalcıları ve buna benzer türden reform istemlerini red ettik.”

Diğer bir tarafta da şunları aktarıyordu: “Bizler tüm kiliselerle iyi ilişkileri yaratmaktan yanayız ve yine tüm kiliselerle de iyi bir işbirliği yapmaktan yanayız ve bizler Dünya Kiliseler Konseyi'ne bağlıyız.”

Mono-fizitlerle Nasturiler arasındaki sınır İslam'dan önce bile bir devlet sınırıydı: buda Bizans'la Fars arasındaki sınır oluyordu. Aynı sınır bugün bile Dicle nehriyle Turoyo dilini Yeni Doğu Süryanice şivelerinden ayırt etmekte. Burdaki sınır zaman zaman belirsizleşiyordu. Farslar Küçük Asya'nın içlerine doğru alabildiğini sokuluyorlardı. Buna karşılık da Bizanslılar Dicle'nin öte yakasını aşıyorlardı. Süren savaşlar nedeniyle de yerel halk büyük bir zarar ve ziyan gördü. Bu yüzden de Arapların işgali bölge için rahatlık gösterdi. İslama geçmeye gerek görmeden bu yapıldı. Dini azınlıkların varlığı yapılan özel antlaşmalarla garantiye bağlanıyordu. Hristiyanlık inancına Suriye'de ve Mezopotamya'da istikrarlı bir ortam yaratıldı. Bu nedenle de 1200 yıllarında Süryani kilisesi bir rönesans dönemini yaşadı. Bunun temsilciliğini de ünlü teolog ve yazar Gregoriyos Bar Hebreus (Ebu El Farac, BN) yapıyordu.

Başışağı inişleride Moğolların yaptığı soykırım savaşlarıyla geliyordu. Genelde islam ülkelerinde yaşayan azınlıklara karşı Haçlılar nedeniyle az ilgi duyulduğu açıktan gösterildi. Yığınlarla insan islama geçti. Diğer büyük bir bölümü de açlıktan, bulaşıcı ve öldürücü hastalıklardan ve savaşlardan hayatını yitirdi. Bu şekilde Hristiyanların sayısı alabildiğine azgariye düşüyordu. Aramice veya Süryanice'nin yerine de bu sırada Arapça her yerleşim alanında kendini çiviledi.

Aramice'den Geriye Kalan Dil ve Şiveler

Günümüze kadar Aramice dili kendini uzak yerlerde koruyabildi. Özellikle de dağlık alanlarda, anti-Lübnan'da, Şam'ın 50 km dışında kalan üç köy olan Ma'lula, Bax'a ve Ju'baddin'de hala Aramice konuşulmaktadır. Diğer bir konuşulan alanda Suriye'nin doğusunda Türk sınırı tarafında kalan Turabdin bölgesindeki 50 köy olmakta. Hatta hatta bu bölgenin doğusunda bile Yeni Süryanice şiveleri: Irak'ın kuzeyinde kalan Musul'da, geçmişte Van gölü çevresinde, İran'da, yani Azerbeycan'ın batısında kalan Urmiye gölü çevresinde konuşuluyor. Bu doğu şiveleri üzerine bilgi dünyaya Urmiye civarında Nasturiler arasında çalışmalar yapan Amerikan misyonerlerince veriliyordu. Burda konuşulan dile Kutsal İncil ve çeşitli literatür çevirildi. Hemen hemen tüm bu saydığımız yerler üzerinde, özellikle de dağlık yörelerde Kürtler de kalmakta. Hristiyan Süryanilerle Kürtler arasındaki ilişkiler kötüdür. Kürtler genelde egemen olan sınıftandırlar. Geçmişteki feodaller, ağalar genelde Kürtlerden oldu. Tarihin çeşitli dönemlerinde her iki halk arasında alabildiğine kanlı savaşlar ortaya geldi. Olanlardan çok küçük bir bölüm tarih yapıtların sayfalarına işlendi. Çünkü büyük dünyamızda ve ve Avrupa'da Türkiye ve İran'ın uzak dağ yörelerinde olanlar üzerine çok az şey biliniyordu. Diğer bir yanda da Kürtlerin kendileri de sorunlu oldular. Tarihte bağımsız bir ulus olma hakkını alamadılar.

Tarihin Değirmen Taşları Arasına Giriyorlar

Birinci Dünya Savaşı'nın kabarmasından sonra Türkiye'nin doğusu'nda ve İran'da kalan Süryani Hristiyanlar için oylumlu bir kader oldu. Burdan itibaren kendilerini Asurlular çağırmaya başladılar. Türkiye'de isyan yaptılar. Savaştan sonra da kendilerini Irak'ta buldular. Irak'ta İngilizler tarafından asker yapılırlar. Onları başkaldıran Kürtlere karşı kullanırlar. İşini bitiren İngilizler onları kaderlerine terk ederler. Bu yüzden de Yakın-doğu'nun her yerine ve ABD'ye dağıldılar. Yazgıları Ermenilerin yazgısına benziyor. Onlarda Hristiyan «Avrupalılar» şeklinde geçen yüzyılımızdan itibaren geçinmeye başladılar. Bu nedenle de onlar için yaşam olanakları ne sultanların ve nede Kemal Atatürk'ün Türkiye'sinde artık kalmıyordu. Bu türden azınlıklara da Avrupa'da az ilgi duyan vardı. Bu olgu çevrelerinde kuşkular yarattı. Yüzyılımızın başlarında Turabdin'in Hristiyanları tamamen dağılmadan uzak yörelerde yaşadılar. Birinci Dünya Savaşına kadar sorunları hep yerel düzeyde sayılıyordu. Savaştan sonra da Türkiye'den Suriye ve Lübnan'a yavaş bir göç başladı. Gurbette *Ulusai Birlik* ihtiyacı doğmaya başlar. Anayurtta da sadece Suryoye-Suryaye, Süryaniler'diler. Bu oluşum özellikle de Avrupalı dillerde büyük bir engel doğurdu. Adlandırma onları Suriye'deki Araplarla çakıştırıyordu. Bu nedenle de yeni kuşak kendine Asurlular adını veriyordu. Adlandırma geçmişte Irak ve Azerbeycan'da kalan Süryani Hristiyanlarınca da kullanıldı.

Aralarında Çok Dilli İnsanlar

Bereket versin Södertälje'ye gelişimizi bildirebildik. Burda İsveç'te oturan Asurların çoğu kalmakta. Çevirmen Besim Soysal'la şemmas Gabriyel Afram bizi kaldığımız otelde karşıladılar. Birlikte Arapça'yı rahatça konuştuk. Suriye ve Lübnan'dan gelen diğer Asurların da konuşabildiği bir dil. Ama teyp bandına kendi Turoyo dillerini konuşmak istediklerini belirttiler. Bizlerde bunu Ritter'in yapıtı nedeniyle biraz anlıyabiliyoruz. Sonra üç kişi daha geldi, aralarında Malfono Yuhannun Qaşıšo'da vardı. Teyp kasetine eski Süryanice'yi konuştu. Dili ustaca kavıyordu. Bu dil Asurluların kültürüne temel oldu. Araplar için Arapça'nın oluşu gibi. Bunun dışında da hemen hemen tümü yerel konuşulan Kürtçe dilinin Kurmanci şivesini

iyi kavriyorlar. Türkiye’de de okula gidenleri Türkçe’yi biliyor. Çevirmen Besim Aho ihtiyaca göre işlev görüyor. Yani Turoyo’da, Arapça’da ve Türkçe’den çeviri yaptı. 23 Mayıs günü Süryani Ortodoksların bir ayinine katıldık. Ayin yerleri eski bir İsveç Misyoner Kilisesi olmakta. Bundan şu anda Asurlar yararlanıyorlar. Kilis imanına kadar doluydu. Doğu usulü de kadınlar yukarı katta erkeklerse aşağı katta bulunuyordu. Aşağıda kiliseye bağlı olan koronun kızları da bulunuyordu. Ayin heykelinin solunda kalıyorlardı. Erkekler korosu ilahileri birlikte okudular. Liturjiyi en çok şarkılı ilahiler içerdi. Bize yabancı olmayan diğer ortodokslar gibiydi. Ama bu daha asil ve daha güçlüydü. Sesleride tamamen Doğu usulü açık ve belirgindi. Yani Finli din adamlarının ince ve boğuk olan sesi gibi değil. Ayin dilleri eski Süryanice’ydi. Bunu Slav Kilisesi ile kıyaslayabiliriz. Bilmeyenler onu zor anlarlar. Buna karşılık Kutsal İncili okuyan Xori Gabriyel Aydın onu doğrudan Turoyo aktarıyordu. Vaizi de Turoyo ile yaptı. Açılış konuşmasını Allaha sevgiyle ile başlattı. Bunu insanlarına kendi dili ile iletliyordu. Daha sonra da, “Hristiyan olan herhangi bir insanda sevgi bulunmuyorsa O insan hiç bir şey değildir. Böyle biri kendini ateşe bile atıp feda etse yine bir şeye yaramaz.”

Bu vaizinin birinci bölümü oluyordu. İkinci bölümde de kiliseye temsilci yöneticiler seçebilmek için seçim yapılacağını ve bu kilisede yeri olmaması gereken iç çatışmalara değindi. vaizine şu sözlerle devam etti:

“ İsveç’teki tüm kiliseler gibi bizimde demokrasimiz vardır. Tek tek üzerimize düşen görevimize bölünmeden ve ayrılmadan yerine getirmek düşüyor.”

Ayından sonra Xoriyi çalışma odasında ziyaret ettik. Bize Finlandiya’daki Hristiyanlara ve kiliseye en sıcak selamlarını iletmemizi istedi. Gelecekte fırsat bulsa bizleri ziyaret edeceğini söyledi. Daha sonra da şemmas Gabriyel Afram’ın evine ziyarete gittik. Evlerinde kalabalık bir misafir topluluğu vardı. Burda 70’in üzerinde olan amcalık Hanna Hawşo ile konuştuk. Bize çocukluğunda yaşadığı korkunç «i şato du sayfo» yu veya «Ferman Yılını» anlattı. Yıl 1915’ti, Kürtler Asurlari topluca katlediyordu. Midyat’tan göçmeği istemiyordu. Tüm akrabaları İsveç’te olduğu için ona bakacak kimsesi kalmamıştı, bu nedenle gelmek zorunda bırakıldı. “Hüzüne rağmen Midyat tatlıydı-tanrının yardımıylada kendime baka biliyordum.” Ama buna karşılık gençlerin bambaşka görüşü vardı. Türkiye’de artık yaşanmadığını söylüyorlardı.

Neden İsveç’e?

Duyduklarımızı bir daha anlatmamız hisli olabilir. Ama buna karşılık durumu dizen genel bir tanıtımı verme olanağına baş vuracağız. Yani 6000 Asurlunun İsveç’e göç edişinin baş nedenlerine değineceğiz. Tipik misafir işçiler olmadıklarını ilk elde belirtelim. Bunların bir bölümü Almanya’da böyle bulunmasına rağmen. Yine onlar Şilililer türünden de politik sığınmacılarda değildirler. Onları Kültür sığınmacıları tanımlayıp adlandırabiliriz. Hristiyanlık dinine bağlı olan bu insanlar binlerce yıl islamcı bir ortamda kendilerine baskı ve zulüm altında hep duydular. İslam toplumu onları yabancılar bile çoktan damgaladı. Resmi bir şekilde islam toleranslı bir dindir diye geçiyor. Ama buna karşılık günlük yaşamın içinde alabildiğine büyük olan gerginlikler bulunmakta. Onlar için diğer bir yeni sorunda ulusal devlet düşünö olmakta. Türkiye bu türden bir ülke. Sonra Türkiye’de Türkçe’nin dışında eğitim-öğretimde başka bir dili görmek çok rahatsız edici. Atatürk’ün kurduğı yeni Türkiye ilk baştan islamcı bir ülke değildi. Ama buna karşılık daha sonraları islamdan başka dini görmekde rahatsızlık yaptı. Bu dönemde onlarca yıl Süryani Hristiyanları yığınsal bir şekilde Suriye’nin Kamışlı kasabasına ve Lübnan’a göçüyorlardı. Liberal sayılan Lübnan’da bile sorunları vardı: yurttaşlık haklarını alamadılar. Bu nedenle de 1967’de Dünya Kiliseler Konseyi’nin İsveç’teki organı kanalı ile 150 kişilik bir grup İsveç’e geliyordu. Daha sonraki yıllarda da küçük gruplar şeklinde Türkiye’den ve Lübnan’dan gelmeğe devam ederler.

1974'te büyük bir gurup Asur İsveç'e göç ediyordu. Bu sırada Kıbrıs savaşı nedeniyle Asurlar kuşkulanırlar. Ama buna karşılık göçe doğrudan etkisi olanda geçen yıl başlayan Lübnan iç savaşı olur.

Şu anda södertälje'de 3000 kadar Asur bulunmaktadır. Diğer yörelerde de bu kadarı bulunmakta. 1000 kadarda şu anda Uppsala'ya yakın olan bir sığınmacı kampında bulunduruluyor. Bunlarında sığınma alıp almayacağı belli değil.

Asurlar neyi istiyorlar?

Önemli olan özgür olmaktır. Anadillerinde özgürce eğitim-öğretim yapabilme, dinlerini koruyabilme ve birlikte bulunabilme. Södertälje'de kalan Asurların yığın olduğu semtin adı Ronna'dır. Dernek lokalleri de burda Fin Derneğine yakındır. Södertälje'de Finlilerden sonra gelen ikinci büyük halk gurubudurlar. Daha sonraki sırayda Yugoslavlar alıyor. Asurlar için önem taşıyan konuların başında da dağınık yaşamamaktır. Birbirlerini sık sık görüp ziyaret etmek istiyorlar. Çocuklarına Süryanice dilini eğitmek ve bununla da dinlerine ve gelenek-göreneklerini korumayı diliyorlar. Ama buna karşılıkda tartışmasız İsveç yaşamınıda yanaşmaktan yanalar. Özellikle de bunun olumlu yanlarına sarılmayı istiyorlar. Asurlar için durumların nasıl gideceğini ileride göreceğiz. Ritter'e görede 1960'larda Türkiye'de 25 bin kadar Asurnin yaşadığını ve diğer komşu ülkeler olan Irak, Suriye ve Lübnan'da ancak bu kadarının bulunduğunu veriyor. Şu anda İsveç'te nüfuslarının beste biri bulunuyor. Acaba Asur halkı için de gelecekte bir ulusal uyanış olacak mı? Ya da İsveç bu eski halkın yavaş yavaş tarihten kaybolmasına mı yarıyacak?

Turoyo öğrenilebilecek çok basit bir dil. Özellikle Sami kökenli bir dil biliniyorsa daha çok kolaylık olur. İbranice'de Şalom Caleyxom, Arapça'sı da As Salam u Calaykum, eski Süryanice'de de Şlomo aclaykon, Turoyo'da da Şlomo aclayxun'dur.

Kaynak: Fince Dergi *Suomen Kuvallhti*, 26/27 Sonbahar 1976 Helsinki-Finlandiya.

SÖDERTÄLJE ASURİ/SÜRYANİLERİ ARASINDA SOSYAL DURUM

Sosyonom Besim Aho

Asur/Süryani halk gurubu geldiği orta-doğu ülkelerinde siyasal, ekonomik, kültürel ve dini yapılanmaya zorlandığı için uzak yer ve kültürlerle ve özellikle de Batı Avrupa'ya baş vurdular. İsveç'e ilk gelen Asur/Süryani gurubu 1967'de oldu. Gelenlerin bir bölümü daha sonraları Södertälje'ye yerleşir. Bu şekilde de Asur/Süryani gurubu Södertälje'de bulundu. İsveç toplumuna girişleri bundan tam 20 yıl önceye dayanıyor. Bu nedenle de 1970'lerin ortalarında İsveç'e gelen büyük Asur/Süryani bölümü bu koloniye başvuru yaptı. Şu anda da İsveç'teki sayıları yaklaşık 18 bindir. Bunların 4-5 bin kadarı Södertälje'de kalıyor.

Asur/Süryanilerin Ev Durumları

Asur/Süryani halk gurubunun geldiği ülkelerle Batı ülkelerinin refah toplumları arasında alabildiğine büyük ayrılıklar bulunmakta. Geline toplumlar her yanı ile İsveç toplumundan farklıdır. Hem bu tamamen olağandır. Aile güçlü bir baberkilliğe sahip. Ailenin bireyinden

her an aile için dayanışma beklenir. Olgu ailevi çekirdeğin dışındaki geniş insan topluluğunu da içeriyor. Bu motif özellikle de kır kesimince sapıtılmadan korundu. Kentleşmenin olduğu bölgelerde ise bu yapılanma kendini yavaş yavaş değiştiriyor. Bu geleneğin korunduğu ailelerde tüm kararlar kollektif alınır. Ailenin liderinin (burda sık sık baba olur) aldığı karar alma hakkına kuşkulu bakılmaz. Babanın bu rolünü almasına güçsüz oluşu veya hayatta olmayışı halindede ailenin büyük oğlu bu rolü otomatik olarak devr almakta. Özellikle de bugün kır kesimindekiler birlikte kalmayı kuşaklarca yaşattılar. Ailenin ekonomisi günlük ihtiyaçlara göre ortak kullanılır. Büyük işyerlerinin olmayışı, devlete bağlı idari ve diğer yönetmenliklere vb alınmama ailelerle diğer akrabalar kendilerini zanaatçılığa verdi. Buda kuşaktan kuşağa ve babadan oğula miras yolu ile geçiyordu. Bu ailelerde genellikle ailenin tümü yani kadın ve çocuklar bile ailenin ekonomisine katkıları oluyordu. Birlikte oturulma nedeniyle de kalabalık olan yaşamın motifini olduğu gibi korudu. Gençler ve ihtiyarlar her iki yanda birlikte alabildiğine sıkı olan bir ilişkinin içinde bulunuyorlar. Çocuklar çok erken bir yaşta büyüklerle sabit ve çeşitli olan ilişkiye geçerler. Birlikte kalmanın motifi nedeniyle de geleneklere daha sıkı ve güçlü bir bağlılık mevcut.

Eğitim-öğretim Kurumları

Asurların/Süryanilerin geldiği anayurt ülkelerinde okullarda Türkiye ve Lübnan hariç kızlarla erkekler ayrı bulunduruyorlar. Okul yükümlülüğünün yaşıda 5 ila 8 yaşları arasında değişmekte. Buda geline ülkenin yasalarına bağlıdır. Okul yükümlülüğünün yasal olarak zorunlu tutuluşuna rağmen birçok insan eğitim-öğretim'den yoksun kaldı. Öncelikde kır kesimindeki çocukların yüksek bir oranı herhangi bir eğitimi görememektedir. Nedeni de sık sık okulsuzluk ve öğretmensizlik olanağından ileri gelmekte. Bu yüzdende birçok aile çocuklarını okula göndereceğine çalıştırıyor, çünkü onlarda ekonominin gelişmesine katkıları olmakta.

Okumasızlık ve yazamasızlık oranı alabildiğine yüksek, özelliklede bunun büyük kesimini kadınlar oluşturuyor. Asur/Süryani gurubuna resmi makamlarda görev yapmak tamamen yasaktır. Üniversite ve yüksek okulların sayısı yeterli olmadığı gibi çoğu büyük kentlerde bulunur. Bununla birlikte eğitim-öğretimin temelini alabildiğine aşırı olan bir milliyetçiliğe dayanmaktadır. Yaşayan ulusal-azınlıklara da satırlar arası söyleşilerle değinilmekte. Tüm bunlar sadece hali yerinde olan ailelerin çocuklarına ve çoğunluğun oluşturduğu halkın çocuklarına eğitim olanağı vardır.

Demokrasi ve Güçlü Görünme Politikası

Asurların/Süryanilerin geldiği ülkelerin çoğu oldukça gençtir. Çoğu bağımsızlığını İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra aldı. Buda yüzlerce yıl süren çeşitli sömürgecilerin etkinliğinden sonra oldu. Adı geçen ülkelerin kuruluş yöntemi nedeniyle de bugün bile sömürgeci ülkelerin çıkarlarını garantiliyorlar. Sınır saptamalarından sonra ulusların ilan edilişi rastgele oluyor ve bölgede yüzyıllarca yerleşik yaşıyan ulusal-azınlıkları hesaba katmadan yapıldı. Ülkelerin yaratılışından sonra da genç ve aşırı fanatik milliyetçilikleri nedeniyle de etnik ve kültürel guruplara baskı ve zulüm yasal uyguladılar. Tüm bunu da asimileye uğratmak için yapıldı. Ulusal-azınlıklara ve politik muhaliflere bu nedenle de bu ülkelerdeki başa gelen politik iktidarlarca her zaman yönetildi. Halk arasında da alabildiğine büyük olan ekonomik farklılıklar bulunuyor. Tarih boyuncada ekonomik güç ya uluslararası tekellerin veya zengin ailelerin elinde hep bulundu. Bağımsızlıktan sonra da bu motif git gide güçleşti. Ülke bütçesinin büyük bir bölümü de askeri harcamalara ayrılır. Bu yüzden de yurttaşların refahı için herhangi bir yatırım yapılmıyor.

Bu konu üzerine de özet olarak şunları söyleyelim: bu ülkeler kendilerine demokratiz ve eşitlik için savaşım veriyoruz diyorsalar bile, gerçekte onlar askeri diktatörlerden başka bir şey değildir. Bunun diğer bir kanıtlanması da demokratik seçim olmayışı olmakta.

Uyuma Yönelik Gelişmeler

Bir sığınmacı veya bir göçmenin uyum gösterebilmesi için onu karşılayan toplumun sosyal ve ekonomk yapılıminca sunulacak çeşitli faktörün verisine bağlıdır. Bunlarıda şöyle sıralıyalım:

- Kişinin yaşı
- Ailevi motif
- Geçmişteki eğitim
- Geçmiş yaşam
- Din ve gurbetteki geçmiş yaşamın deneyimleri

Uyuma yönelik gelişmeler kişinin veya birlikte olduğu gurubun ortak getirilen yük yani olanak ve deneyimlerden yalnız etkilenmemekte. Onu karşılayan toplumun tutumu veya ülke tarafından hayata geçirilen göçmen politikasını da işleme katmak gerekir. Uyuma yönelik gelişmenin çabucak nasıl etkilendiğini şu basit tanımlarla okuyucuya göstereyim:

- Kişi veya gurup olarak nasıl karşılanır.
- Bekleme ve bunun süratli nasıl geçtiği.
- Dil öğrenimi.
- Oturma motifi
- İş piyasası
- Yeni çevrenin olanakları

Bu güne kadar nasıl yüründü?

Asur/Süryanilerin geçmişte değinilen evdeki durumları İsveç toplumundaki ile karşılaştırıldığında da alabildiğine bir farkla karşılaşılır. Bu yüzdende bu güne kadar bu insanlar için, erkeğiyle, kadınıyla, ihtiyarı ve genciyle nasıl gittiğinin sormanın tamda yeridir.

Genelde gurup İsveç'e ilk geldiğinde gereken hoş karşılanmayı alamadı. Hepimiz de yürekler yaralayan İsveç dışı edilmelerin senaryolarını hatırlıyoruz. Özellikle de hükümet ve ona bağlı olan devlet yöneticilerinin guruba yönelik olan motifleri nedeniyle İsveç'e girişleri alabildiğine güçleşiyordu. Bununla birlikte de Raggar olaylarını ve ırksal patırtılarında yine iyi hatırlıyoruz. Bunlarla birlikte yine gurubun karşılaştığı diğer olumsuz tutumlar nedeniyle genel bir şekilde derin ve güçlü izler bıraktı ve İsveç toplumuna karşı da bu yüzden kuşku ile bakınıyor. Kuşkunun diğer bir etkilenmesi de baskı altında yaşatılmış bir ulusal-azınlık olmaktan geliyor. Bu nedenle de asimilasyona ve olumsuz olan ayrı-işleme görülmeğe karşı korunmayı yarattı.

Genelde gurup için nasıl gittiğini gösterebilmek içinde Södertäljeden şu bölümleri seçtik:

- İş piyasası
- Derneksel hayat-serbest zaman sorunu

-Aile-ilişki sorunu

-Konut sorunu

İş piyasası

Asurlar/Süryaniler arasında resmi ve resmi olmayan işsizliğin İsveçlilere kıyasen üç kat daha yüksek olduğunu tahmin ediyoruz. Sosyal yardımı almada İsveç genelinde en yüksek sayıyı onlar barındırıyorlar. Bir çok Asur/Süryani burda hem erkek ve hem de kadının yaşlarına göre oldukça yaratıcı olmalarına karşın iş piyasasının yapılığını nedeniyle sosyal yardım almaya tüm gelecekleri için zorlandılar. Büyük bir gurup yine iş piyasasındaki bazı nedenlerle erken emekliğe ayrıldı. Yine aynı şekilde guruba bağlı olan akademik bir bölüm de yetenekleri dışında kalan işlerde çalışmaya zorlandılar. İşsizliğinde daha fazla olmayışıda guruba bağlı olan insanların açtığı çeşitli işyerleri olmakta. Yeni açılan bu işyerleri de sık sık işsiz olan Asur/Süryanilerce çalıştırılır. Bu durum özellikle de işsizler için alabildiğine bir pasifsizliği yarattı. Bu yüzden toplumda tehlikeli çevreler sivrildi.

Dernekssel hayat-Serbest zamanı değerlendirme sorunu

Önemle üzerinde durulması gerekenin de söz konusu ettiğimiz gurubun yanında genelde geçmişten devr alınmış bir dernek yaşantısı deneyiminin olmadığıdır. Bunun başlıca nedeni de demokratik geleneği olmayan ülkelerden gelme olmakta. Bu ülke toplumlarında yurttaşlara ve özellikle de ulusal-azınlıklara düşünme özgürlüğünü ve temele dayalı örgütlenme hakkını tanımıyor. İsveç'te mevcut faal dini ve dini olmayan kurumlarımız, değerlerini düşürüyorum anlamının kesin bir sanılmassın, maalesef gurubun ihtiyaç duyduğu faaliyetlere yanıt veremiyor. Nedenini de derneklerin yapılışında ve güçsüzlüğünde aranmak gerekir. Yoksa üyelerin gerçekte olan istemlerine zor varılabilir. Burada diğer bir önemli konuda dernekler içinde ağırlık verilen iç çatışmalara örneğin değinilmeli. Bunların başında adlandırma uğrunda yıllarca sürdürülen anlamsız çatışma gelmekte. Bundan öteye de yapılan diğer bir takım faaliyetlerde yasa gereği yardım almak için olmakta. Dernekler için de özet olarak şunları söyleyebiliriz: derneklerin bugün bile toplumsal ve kültürel bir çalışmayı ve üyeleri için de daha başka bir yaşamın çizgisini yapabilecek bir duruma gelmedikleri olmakta.

Aile-ilişki sorunu

Konuyu idealleştirmeye gerek görmeksizin şunu belirtelim: Asur/Süryani aileleri İsveç'e ilk geldiklerinde alabildiğine sık olan olumlu bir ilişkinin etkinliği içindeydi. Bugün aradan geçen 10 yıllık bir süreden sonra bu insanların İsveç'te daha iyi bir yaşamın malzemelerine maliktirler. Ama buna karşılık da aşağıda değineceğimiz toplumsal sorunlarda alabildiğine bir tırmanma oldu. Bunlarda şöyle sıralanabilir:

-Kategorik ayrılıkta tırmanma, burda özellikle de ihtiyarlarla gençler arasındaki mesafenin alabildiğine uzaklaştığı olmakta.

-Boşanmaların sayısı arttı.

-Sosyal yasası yolu ile hizmete ihtiyacı olann çocuk, genç ve ailelerin sayısında artma oldu.

-Küçük yaştaki çocukların büyük yaştakilerle olan ilişkileri alabildiğine kötüleşti.

-Kriminalleşmiş guruplarla birlikte şiddete eğilimlerde tırmanma

-Uyuşturucu ve alkol kullananların yanında kriminalleşmenin artması.

-Okulunu bitirmeden ayrılan öğrencilerde artma.

-Kuralsızlığın artması.

Özet olarak da burada ailenin bugünkü durumu için söylenebileceğin de bundan onlarca yıl öncesi ile kıyaslandığında karşılaştığı zorluklara karşı yeteneksiz bir fukaralığa düştüler. Bu eğilime katkısı olanların başında da çeşitli aile üyelerinin geçmişteki eğitimi ve yeni İsveç toplumunda karşılaştıkları dil öğrenimindeki zorluklar ve insanlar arasında izolenin gelişim göstermesi olmakta.

Ailenin başı olan baba çeşitli nedenlerle geçmişte üslendiği otoriter terbiye veren rolünü yitirdi. Baba bu yeteneksizliği nedeniyle de sık sık aileden uzaklaşmayı yeğler. Yerine de aynı sorunlu diğer insanların bulunduğu yerlere gider. Yani çeşitli oyun çeviren yerlerde veya dernek adı altında benzer faaliyeti yürüten yerlerde.

Burda kadın yararlanılabilir bir kocaya sahip olmadığını sezmeye başlayınca alabildiğine bir kızgınlıkla talepler dayatmaya koyulur. Burdan itibaren de ilişkileri zedeleyen sorunların kargaşası baş çekiyor. Burda kadın bile aynı sorunlu kadınların toplandığı yerlere evsel sorunlardan uzaklaşmak için gider. Bu boşluğun içinde de sık sık çocuklar yaşıyor. Sınırı nerden geçtiği de belli olmayan bu durumda büyüklerle olan ilişkide duraganlıkla birlikte vidyoya aşırı bağlanma yer almakta.

Konut Durumu

Burda Södertälje Belediyesi'nin 1960 ve 1970 yıllarında yürüttüğü plansız konut politikasına teşekkür demeli. Günümüzün konut ayrımcılığı alabildiğine geniş bir kapsama sahip. Burda toplumsal sorunlu o- =göçmenler ve İsveçliler değeri düşük olan alanlarda oturtuluyorlar. Buna karşılık da güçlü olanaklara sahip olan İsveçlilerle diğer insanlar değeri çekici olan yerlerde oturuyorlar. Bu durum gelecekteki yerli-yabancı ilişkisine olumlu bir katkı sağlamıyacak. Aradaki mesafe bilindiği gibi de çeşitli boydan önyargıyı ve olumsuz tutumlu toplumsal çatışmaları yaratmaya önderlik edecek. Yine bu mesafe nedeniyle de, ortaya kendi kurallarına dayanan ve ayrı bir değer yargı taşıyan çeşitli guruplu toplumları yaratacak. Olgu toplumda çoğunluğun yanında barındırdığı «boyun eğme» korkusu nedeniyle de özellikle de Södertälje'de ortaya gelen ayrı guruplar Asurların/Süryanilerin yanında kendi kurallarına ve yasalarına dayanan toplumlarını yarattı.

Konumuzun Özetlemesi

Yukarıda kaleme alınan durumlar Asur/Süryani aileleri arasında genelde ve özelde de gençlerin içinde bulunduğu alabildiğine ciddi ortamı içerledi. Durum ustaca ele alınması gerekir. Buna karşılıksa durum İsveçli sosyal görevlileri, sağaltmacılar (teraupeter) ve ailev çalışmalarda görevliler vb gibileri başka kültür ve motif yaşamlı insanlarla çalışma amaçlı gerekli yeteneğe sahip değiller. Bu yüzden de biz akademik eğitimli kişiler söz konusu halk gurubundan olan insalarla birlikte durumlardan etkilendiğimiz için bir komite kurduk. Adını da «Asurlar/Süryaniler Arasında Sosyal Çalışmaya Yönelik Komite» koyduk. Amaçda bu doğrultuda katkılar yapmaktır.

Amacımız-Metod

Komitenin amacı, iyi haber alma yolu ile okullarda, işyerlerinde, toplumsal hizmet sunan kurumlarda, serbest zamanı değerlendirme kurumlarında ve kültür alanlarında Asur/Süryani gençlerinin ve ailelerinin İsveç toplumunda başarılı olabilmenin olanağını yanlarında

güçlendirme olacak. Yani burda Asur/Süryani gençleri ve aileleri arasında önlem içerikli metodların geliştirilmesine yönelik bir çalışma ile bunlar yapılacak.

Amaçlarımız arasında İsveçli sosyal görevlilerine eğitim sağlatma ve klavuzluk yapma da yer alıyor. Söz konusu eğitimin amacı da sosyal görevlilerine adı geçen halk gurubunun kültürünü, aileye olan bakışları, eğitim sorunları ve eğitime ve işe olan bakışları üzerine bilgilendirme üzerine olacak. Bu yatırımlardan da umudumuz sosyal görevlilerin ve diğer görevlilerin yardımıyla söz konusu halk gurubuna bağlı olan ailelere ve bireylerin yanında kendi kültürlerini güçlendirmenin önlemlerini öğretme ile de karşılaştıkları sorunlarını çözmeğe yardımcı dokunsundur.

İSVEÇ'TE DOĞU KİLİSELERİ

Yazan Lennart Ejerfeldt

300-400 yıllarında Hıristiyan kilisesi içinde İsa ile Baba arasındaki, yani İsa'nın Allah mı insan mı tanıtılacak durumu üzerine anlaşılmasızlık doğmuştu. 325'te İznik'te yapılan ilk genel Dini Kurul toplantısında Ariyus'un öğretisi «oğul baba gibi yaratılmadı, tersine oğul babadan yaratıldı» red edildi. Ariyusçuluğu ilk elde Hıristiyanlığa yeni kazanılan German kabileleri arasında taban tuttu. Bunu tüm 500 yıl boyunca yaşattılar.

Efesus'ta yapılan üçüncü Dini Kurul toplantısında da Kostantinopol patriği Nastur, «yalnız insan olan İsa'nın içinde Allahın oturduğu» nu ileri sürdü. Bu nedenle de Meryem Ana'ya «Allahın Doğurucusu» denilemez. Nastur'a yandaşlık ilk elde Doğu Süryani bölgesinde oldu. Burdaki Hristiyan kilise öğreti babasının ölümünden uzun bir süre önce ayrılmıştı. Önemli rolü oynadığı içinde kilise politik olarak da Bizans'ın sınırları dışında kalan Pers ülkesinde kaldı.

Dini Kurul'un dördüncü toplantısı 451'de Kalkedon'da, Efesos'taki Konsil'den tam 20 yıl sonra yapıldı. Burda İsa için şu formül saptanıyordu, **İki doğalı, ama bunlar birbirine karıştırılmaksızın, dönüştürmeksizin, dağıtmaksızın, ayrı tutmaksızın.** Buna karşı bir azınlık sırtını çevirdi. Temel dayanağı da İsa'nın tanrılığı ve insanlığının birleşik bir tek doğa olduğu. Daha sonraları bunlar Yunanca kavramı ile «Tek Doğa» yani Monofizitler adlandırıldılar. Burda Nasturiler gibi diğer tarafa karşı bir yön alınıyordu. Bu sefer de Antakya'daki ve İskenderiye'deki patrikler karşı geliyordu. Batı Süryani kilisesi ileride, 500 yıllarında adını anlamlı bir liderden sonra Yakubi alıyordu. Mısır'daki Kıptî kilisesi'de Kalkedon'daki formülü red ediyordu. Yine aynı şekilde Ermeni Kilisesi de Dini Kurul'da temsilci bulundurmamaya rağmen yapıyordu.

Yukarıda dai anılan kiliselere Eski Doğu Kiliseleri veya Kalkedoncular'dır. Ama daha sonraki Kalkedon Dini Kurul toplantısında ayrılıyorlardı. Teolojik anlaşılmasızlıklarla birlikte Doğu Roma ülkesine ulusal ve kültürel çelişkilerde geliyordu. Yakın Doğu'daki Ortodokslar Melkitler adını, yani «Kral Yanlıları» olurlar.

Nasturi kilisesinin büyüklük dönemi 1200'lerde Moğolların gelişine kadar sürdü. Bu sıraya kadar Orta Asya'da misyonerlik çalışması ile gerilmişti. Marko Polo Çin'de kurdukları piskoposlukları buldu. Yine Güney Hindistan'da kurulan Hıristiyan kilisesi Doğu Süryani patriğince yönetiliyordu. Doğu kiliseleri 600 yıllarında Arap egemenliği altına girer. Daha sonra da 1300 yıllarından sonra da Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altına giriyorlardı. Burda islamci olmayan guruplara medeni hukuk açısından özerklik tanındı. Bu yöntem «belli

bir dine bağılı ulusların»kilise liderlerini politik liderler yapan temel dayanağı da Millet Sistemi dendi.

Osmanlı İmparatorluğunun 1800'lerde parçalanmaya başlaması nedeniyle de bu ortak yaşamın geleneği kayboluyordu. Yeni Türk nasyonalist politikası nedeniyle de 1890'lardan itibaren Ermenilere (Asurlara, Süryanilere, Kildanilere ve Yezidilere de toplu soykırımlar yapıldı, BN) karşı korkunç toplu soykırımlara başlandı. Adı geçen nasyonalist politika daha sonraları ilk elde Rum ortodokslarını büyük bir zarara uğrattı. Özellikle bu Yunanistan'ın Birinci Dünya Savaşı'nda kayıpları ve daha sonra da Kıbrıs çatışmasıyla oluyordu.

Mısır'dan Etiyopya'ya, Kiptî kilisesinden misyonerlik yapılıyordu.

Roma'ya Bağlanan Kiliseler

Kilise tarihinin çeşitli dönemlerinde ve Haçlı Seferleri'nden sonra Doğu kiliselerinin küçük veya büyük bir bölümü Roma'ya bağlandı. Aynı konum Doğu Avrupa'daki ve Yakın Doğu'daki Rum Ortodoks (Melkitler) kiliseleri içinde bu geçerlidir. Doğu kiliselerinden Maruni Kilisesi çekirdek tabanını oluşturduğu Lübnan bölgesinde kalanı tümüyle Roma'ya bağlandı.

Eski Doğu Süryani, Nasturi Kilisesi'nin büyük bir bölümü Roma'ya bağlandı. Yandaşlarına da Kildaniler veya Kildani katolikler deniyor. Batı Süryani veya Yakubi kilisesi'nden de küçük bir bölüm Roma'ya bağlandı Adları da Süryani katolikler olmakta. Yine Güney Hindistan'da Süryani ayınlı Hristiyanların büyük bir bölümü birçok çatışmadan sonra iki ayrı düzenli katolikliğe geçtiler.

Melkitler adı daha sonraları Yakındoğu'da Roma'ya bağlanmış Ortodoks kiliselerine de denmekte. Daha yaygın adları ise Rum Katolikler olmakta. Yani hem ortodoks ve hemde katolik Melkitleri bulunmakta.

Süryani Ortodoks Kilisesi

Değinilen kiliseler arasında İsveç'te en önemlisi Süryani Ortodoks Kilisesi'dir. Yandaşlarına da Batı Süryanileri Yakubiler adlandırılıyorlar. Yakın-doğu'da yer alan büyük kiliselerden biri sayılmıyor. Ama buna karşılık Türkiye'de Ermeni ve Rum sürgünlerinden sonra en büyük Hristiyan sayıyı yanında barındırdı. Süryani kilisesine bağlı olan Süryanilerin İsveç'e ve diğer Batı Avrupa ülkelerine, bunlar arasında da ilk elde Batı Almanya'ya gelmeleri nedeniyle Türkiye'de son kalan Hristiyan kalıntısı da böylece bitiyordu. 1970'lerin başlarında Türkiye'nin yerleşik alanları olan güney-doğu Anadolu bölgesi'ndeki tehlikeli varlıkları üzerine dikkatler toplandı. Burada yerel ve ülke çapında ayırıcı bir politikaya tabi tutuluyorlardı. İsveç'e gelişlerinin sürati de 1970'lerin ortalarında oldu. Bu sırada aynı kiliseye bağlı kökeni Türkiyeli olan Süryaniler Irak'tan ve Suriye'den de gelir. Yakın-doğu'daki yaşamları üzerine ayrı görüşlü vargılar yapıldı.

Süryani ortodoks kilisesine bağlı olan Süryaniler İsveç'teki göçmen gurupları arasında eşsiz bir göçmen gurubu olmakta. İsveç makamlarının gözünde ilk başta belli bir kategorik dini-mezhebe bağlı kaldıkları ve bu olgunun gurup için bir anayasa olduğu tanımlaması vardı. İsveç'te bu kategorinin adlandırılmasına Asur/Süryani dendi. Adlandırmalar üzerine gurubun içinde ayrı görüşler yer alıyor. Süryani ortodoksluğun inancını kabulleyenler kullandıkları Süryani adı ile kendilerini bir tutmaktalar. Asurlar adı da bağlı oldukları dini-mezhebin yanında onların başvurduğu ulusal kimlik olmakta. Böylelikle de eski Asurlular ile sürekli bir varsaymaya yeniden bağlama olmakta. Bununla da «Asurlar» kiliseye sırtlarını çeviriyorlar

anlamını taşıyor. Diğer Süryani kiliselerinden ayrı olan bir renklenmeyi almakta. Kilisel açıdan Asur pratik bir adlandırma olmamakta. Çünkü adlandırmayı normal olarak Doğu Kilisesi'ne ve Katolik Kilisesi'ne bağlı olan ve diğer bir adlandırmaları olan Kildani Nasturilerine denmekte.

İsveç'te Süryani Ortodoks Kilisesi erken bir vakitte başpiskoposluğunu Södertälje'de kurar. Bunula birlikte de ülke genelinde oniki papazı bulunmakta. 1986'da İsveç'teki nüfusları 17 bini bulmakta. Kilise tüm ortodoks ve diğer Doğu kiliseleri arasında en faal çalışanı olmakta. 1970'lerin sonundan itibaren de tüm kiliseler adına sunulan hizmetlerin yarısından çoğu-vaftiz, nikahlar-Süryani Ortodoks Kilisesi'nde yer aldı. Hem bunu tüm nüfusun beste birini barındırmasına rağmen yapıyordu. Son yıllarda vaftiz edilenlerin sayısı 500 ve 600'ü bulmakta. Nikahların sayısı da ortalama 150 kadardır. Olgı bize kiliseye inancı olan genç bir halk gurubunu göstermekte. Bunun dışında Süryani Ortodoks Kiliseleri'nde ve diğer ortodoks ve Doğu kiliselerinde düzenlenen ayınlerede büyük bir katılım olmakta.

İsveç'teki anadili eğitimi nedeniyle de Süryani Ortodoks Kilisesi'ne bağlı kalanlara geleneksel kili diline önemli bir yardımı dokundu. Süryanilerin yaşadığı toprakları üzerinde anadilleri ve günlük kullandıkları dillerde Türkçe, Arapça, Kürtçe ve Yeni Aramice kökenli yazımsız şiveleri olmakta. Geleneksel yazı dilleri kilise dili yani liturji dili olmaktaydı. Anadili için İsveç'te yukarıda adı anılanlar anlamsız kaldı. Çünkü geçmişte yaşadıkları çevrenin dayatması ile bu diller öğrenildi. Daha sonra da bunu atlattılar. Bu yüzden de İsveç'te Süryanilerin anadil eğitimi kilise dili oldu. Bu konuya yönetmenlik edenler dilin İsveç'in sınırları dışında kullanılmadığının düşününe kapıldılar. Ama buna karşılık halk gurbunun kimliği ve kilise için anadili eğitimi yararlanılan bir olanak oldu.

Doğu Havarî Kilisesi ve Katolik Kilisesi

Bu kilisenin üyelerine Asurlar denmekte. İsveç'te 700-800 kadar üyesi bulunuyor. İsveç'te başlıca kaldıkları yerler Kuzey Småland ve Västergötland bölgeleridir. Diğer bir eklemede İsveç'te Kildani dinadamları da bulunmakta. Hem Doğu Kilisesi ve ve hem de Roma'ya bağlılar. Burada not edilmesi gerekenin de genelde Roma'ya bağlı olanlar kendilerini Kutsal Eylem Birliği konusunda, Doğu Kiliseleri ile bir sayıyorlar.

Kaynakça

Ejerfeldt, Lennart, *Topluluk Düzeyindeki Katolik, Ortodoks ve Doğulu Kiliseler* (Araştırı raporu Nr. 180, 1984/3 Dini Sosyolojik Araştırmalar Enstitüsü.) Stokholm 1984.

Gunner, Göran & Lindberg, Erik (yayımcı) *Ararat'a Duyulan Özlem. Ermenistan ve Ermeni Kimliği Üzerine Bir Yapıt*, Göteborg, 1985.

Johansson, Dan-Eve, *Göteborg'da Yabancı Dini Topluluklar*, (Göteborg Yabancılar Yönetmenliği, Rapor 1985) Göteborg 1985.

Knutson Bengt, *Asur mu Aram mı-İsveç'te kalan Asurlar-Süryaniler'in yanında dil, din ve ulusal tanımlama*, Norrköping 1982.

Dini Rehber, Göçmenler ve Azınlıklar Arasında İnanç Topluluklarının Adresleri, (İsveç Özgür Kiliseler Konseyi, İsvec Kilisesi'nin Yabancılar Kurulu, Göçmenler Dairesi) Norrköping 1985.

Göçmen İnanç Guruplarına Yardım. Rapport från Arbetsgruppen för översyn av reglerna om statligt stöd till invandrarnas trossamfund m m. (Ds C 1986:12) Stokholm 1986

Svanberg, Ingvar, *Türkiye'den Göçmenler. Etnik ve Sosyo-Kültürel Varyasyon*. (Uppsala Multiethnic Papers 4.) Uppsala 1985.

Kaynak: *Det Mångkulturella Sverige*, Uppsala 1988.

Copyright © ACSA - Assyrian Chaldean Syriac Association